

TÜRKİYE’NİN SOSYAL TRANSFORMASYON SÜRECİNDE Y KUŞAĞININ “TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ” TUTUMLARI¹

“GENDER ROLE” ATTITUDES OF GENERATION Y IN SOCIAL TRANSFORMATION PROCESS OF TURKEY

Hatice BUDAK² - Kübra KÜÇÜKŞEN³

Öz

Bu çalışmada Y kuşağının son üyeleri olan lise öğrencilerinin eşitlikçi ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseme düzeylerinin belirlenmesi, toplumsal cinsiyet rollerini belirleyen değerlerde değişimin olup olmadığı, varsa bu farklılaşmanın Y kuşağının özellikleri ve bazı değişkenlerin etkisi bağlamında açıklanması amaçlanmıştır. Araştırma modeli tanımlayıcı-kesitsel olarak tasarlanmış bir çalışmadır. Konya merkez ilçelerde bulunan farklı türde öğretim programı uygulayan beş lisede 410 öğrenciye anket uygulanmıştır. Örneklem seçkisiz örneklem tekniğiyle belirlenmiştir. Anket formu öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili sorular ile S. Zeyneloğlu ve F. Terzioğlu tarafından hazırlanan ve geçerlilik-güvenirlilik çalışması aynı yazarlar tarafından yapılan “Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği”nden oluşmaktadır. Öğrencilerin “Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği” toplamından aldıkları ortalama puan $\bar{X}=3,0623$; “eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü” alt boyutundan aldıkları ortalama puan $\bar{X}=4,0619$, “geleneksel toplumsal cinsiyet rolü” alt boyutundan ise $\bar{X}=3,1561$ ’dir. Araştırma sonucuna göre, Y kuşağının son jenerasyonu olan gençlerin eşitlikçi değerleri yüksek ve olumlu düzeyde benimsemekle birlikte, geleneksel değerlerin izlerini de taşımaya devam ettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, geleneksel toplumsal cinsiyet rolü, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü, Y kuşağı.

Abstract

In this study, it was proposed to determine high school students, who are the last member of generation Y, level of adaptation of egalitarian and traditional gender roles, understand whether if there is any change on the values that determine their gender roles and discover the differentiation (if any) on the features of generation Y within the scope of some of the variables. The research model was designed as descriptive-cross sectional. Questionnaires have been applied to 410 students who registered at five different high schools that maintain different educational programmes in central districts of Konya province. Sample was determined by random sampling technique. Survey form was generated by questions related to socio-demographic characteristics of the students and “The Scale of Gender Role Attitude”, which was developed and tested in terms of validity-reliability by S. Zeyneloğlu and F. Terzioğlu. Average grade that the students obtained from “The Scale of Gender Role Attitude” is $\bar{X}=3,0623$; average grade that the students obtained from the sub-dimension of “egalitarian gender role” is $\bar{X}=4,0619$, sub-dimension of “traditional gender role” is $\bar{X}=3,1561$ ’dir. According to research finding, it was identified that young people who are at the last level of “generation Y” embrace egalitarian values in higher and positive level and also continue to carry the traces of traditional values.

Keywords: Sex, gender, traditional gender role, egalitarian gender role, generation Y.

¹ Bu çalışma 19-21 Ekim 2017 tarihinde Azerbaycan Bakü’de düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırması Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, hatice.budak@karatay.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, kubrakucuksen@konya.edu.tr

1. GİRİŞ

Toplumsal yaşamda kadının statüsü ve rolüne odaklanmış her türlü çalışma cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramlarının tanımına ve iki kavram arasındaki etkileşime yoğunlaşarak başlamak zorundadır. Çünkü “cinsiyet, toplumsal cinsiyet tanımlarını belirlerken toplumsal cinsiyette biyolojik olarak tasarlanan yetiştirme modellerinde ısrar etmenin ideolojik yolu olarak çift yönlü bir etkileşimi sürdürmektedir (Ayan, 2014, s. 148).

Cinsiyet (sex), bireyler arasındaki doğuştan gelen fizyolojik farklılıkları tanımlamaktadır. Bir başka deyişle biyolojik cinsiyet, bireylerin organizmalarındaki doğurganlık, cinsel uzuvlar ve üreme gibi biyolojik farklılıkları esas alınarak erkek ya da kadın olarak sınıflandırılmasıdır (Suğur, 2006, s. 3). **Toplumsal cinsiyet (gender)** kavramı ise erkek egemen toplumda kadın cinsiyetine karşı olumsuz tutumların davranışlara yansımaları ile kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre düşük konumlarda tutulmasını içermektedir (Sakallı, 2002, s. 48).

Kadınlar ve erkekler arasındaki farklılığın biyolojik temelli olduğunu ve “cinsiyet” ile ifade edilmesi gerektiğini savunanlar olduğu gibi kadın ve erkek arasındaki farklılıkların hem biyolojik hem de toplumsal faktörlerden kaynaklandığını ve ayrı nedenler olarak gösterilmesinin uygun olmadığını ileri sürenlerde vardır. Çünkü kültürün kadından ve erkekten beklentileri, kadının ve erkeğin fiziksel bedenlerine ilişkin gözlemlerden ayrı değildir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyetin kültürel yapılanmaları bir anlamda biyolojik cinsiyeti de içermektedir (Moç, 2013, s. 8-9).

A. Giddens’da toplumsal cinsiyet ve cinsiyet anlayışları arasında güçlü bir bağ bulunduğunu kabul etmekle birlikte aslen ‘toplumsal cinsiyet’in toplumsal olarak kurulmuş erillik ve dişillik kavramlarıyla ilintili olduğunu ve bireyin biyolojik cinsiyetinin doğrudan-zorunlu bir sonucu olma gerekliliğini taşımadığını belirtmektedir (Giddens, 2013, s. 505).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki farklılıkların anlaşılması feminist kuramcılar için çok önemlidir. Çünkü doğacı görüş taraftarlarının savunduğu gibi cinsiyet farklılıkları biyolojik olarak belirlenmiyorsa bir başka deyişle eşitsizliğin temeli “doğal” olan özelliklere dayanmıyorsa ve sosyal olarak inşa ediliyorsa kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri değişebilir demektir. Bu, cinsiyetçi kalıp yargılarında değişime açık olduğu ve hepsinden önemlisi toplumda erkek egemenliğin son bulabileceği anlamına gelmektedir (Ecevit, 2011, s. 576).

Peter Glick ve arkadaşlarına göre toplumsal cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilikten beslenen önyargıları kapsamaktadır. Düşmanca cinsiyetçilik, kadının erkeğe göre zayıf ve ona bağımlı olarak algılanıp düşük seviyede görülmesi ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmasıdır. Korumacı cinsiyetçilik ise kadını eş, anne olarak yüceltme, koruma, kadına duygusal ve cinsel yönden ihtiyaç duyma, kadına bir iyilik yapmış gibi kadın ve erkek arasındaki farklılıkları belirginleştirme vb. kalıplara işaret etmektedir. Korumacı cinsiyetçilikte özünde kadının düşük statüde olduğunu ve erkek egemenliğini savunmaktadır. Ancak bunu olumlu ve yumuşak bir dil ile yaptığından genellikle düşmanca cinsiyetçiliği örtbas için kullanılan önyargılardan oluşmaktadır (Sakallı, 2002, s. 48-49). Sonuçta düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik cinsiyetler arası farklılaştırma süreçlerini işleterek “toplumsal cinsiyet” kavramının içeriğini belirlemektedir.

Toplumun tarihsel olarak erkek egemenli bir yaklaşımla şekillenmiş olduğu gün geçtikçe daha çok kabul edilen bir gerçektir, erkek normu toplumun bütünü için genel bir norm olarak kabul edilmekte ve bu da politika ve yapılar yansımaktadır. Böylece, politika ve yapılar genellikle erkek üzerinden şekillenmekte istemeden de olsa toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olmaktadır (KGSM, 2008, s. 15). Bu ise kadının çoğu zaman sosyal,

kültürel ve ekonomik zeminde ötekileştirilmesini, kadının kendine atfedilen kimliği edilgen bir tavırla benimsemesini beraberinde getirmektedir.

Beauvoir, kadınların ötekilikten kurtuluşunu, onları birer “kendi başına varlık” ile “başkaları için varlık” arasında bir yerlerde tutmaya çalışan uygulamalara karşı çıkılmasına ve kadınlarında erkekler gibi “kendi için varlık” olduklarını ortaya koymalarına bağlamaktadır. Bunun için, hiç kolay olmasa da kadına dair bütün yargılar bir kenara bırakılıp toplumsal rolleri yeniden tanımlanmalıdır (Aktaş, 2013, s. 65).

Bu mücadelede en önemli husus cinsiyet rolü ve toplumsal cinsiyet rolü kavramlarının sosyal yaşamda hangi pratikleri vurgulayıp koruduğunu bilmektir. Literatürde “cinsiyet rolü”, bireyin kendi kimliğini kadın veya erkek olarak algılayıp cinsiyetinin gerektirdiği fiilleri göstermesi (Altınova ve Duyan, 2013, s. 11) olarak tanımlanmaktadır. “Toplumsal cinsiyet rolü” ise cinsiyet farklılıklarını yansıtan, cinsiyet kalıp yargıları ekseninde toplum tarafından kadın ve erkek için tanımlanan ve bireylerin yerine getirmeleri istenilen birtakım beklentileri (Dökmen, 2010, s. 29) ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar geleneksel ve eşitlikçi roller olarak kategorize edilmiştir. Kadın için öngörülen geleneksel rollerin başında çocuk doğurma ve büyütme, eş ve çocukların ihtiyaçlarını karşılama, ev işlerinden sorumlu olma, iş hayatında pasif olma gelmektedir. Erkek için önerilen geleneksel roller ise ev dışında çalışma, evin reisi ve evin geçiminden sorumlu olma, aile için zorluklarla mücadele etme, maddi kaynakların kontrolü vb.dir. Eşitlikçi roller ise kadın ve erkek arasında aile, eğitim, meslek, sosyal, siyasal yaşama nüfuz eden sorumlulukları eşit olarak paylaşmalarıdır.

Çalışma örneklemimizi oluşturan gençlerin üyesi oldukları Y kuşağının özelliklerinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını yönlendirdiğini düşündüğümüz için araştırma bulgularına geçmeden önce kuşak teorisinin temel iddialarını hatırlatmak faydalı olacaktır.

563

Literatüre bakıldığında 25-30 yıllık yaş kümeleri için kullanılan kuşak kavramı, genellikle aynı yıllarda doğmuş olup aynı çağın koşullarını dolayısıyla benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu (<http://www.tdk.gov.tr>) olarak tanımlanmaktadır.

İlk olarak K. Mannheim (1952) tarafından ileri sürülen ancak asıl popülerliğini R. Inglehart (1977), W. Strauss ve N. Howe (1991)’un çalışmaları ile kazanan (Gürbüz, 2015, s. 41) **kuşak teorisinin** temel iddiası, belirli zaman aralığında doğan bireyler arasındaki tutum ve davranış benzerliklerinin nedeni belli bir çağda doğmuş olmalarıdır. Aynı zamanda bu durum bireyler arasındaki farklılığın da sebebidir (Chen, 2010, s. 132). Teori kuşakların biçimlenmesinde sadece yerel değil global değişimlerin de rol oynadığını öngörmektedir.

Bugün insan popülasyonu Sessiz Kuşak, Baby Boomers (Bebek Patlaması), X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşağı olmak üzere beş başlıkta sınıflandırılmaktadır. Teknolojiye bağlı olarak sınıflandırılan X kuşağını teknoloji ile büyüyen Y kuşağı, Y kuşağını da teknoloji ile iç içe yaşayan Z kuşağı takip etmektedir. Bu üç kuşağı aynı uzamı paylaştıkları Sessiz Kuşak ve Baby Boomers’tan ayıran temel farklılık, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle tanımlanıyor olmalarıdır.

Literatürde kuşakların yaş aralıkları konusunda tam bir uzlaşma bulunmamaktadır. Bu çalışmada en yaygın kullanım olarak Greg Hammill’in kuşak sınıflandırmasındaki doğum tarihleri aralığı esas alınmıştır. Hammill’in sınıflamasına göre kuşakların doğum tarihi aralıkları şöyledir (Hammill, 2005).

Baby Boomers (Bebek Patlaması) Kuşağı: 1946- 1964 tarihleri arasında doğanlar.

X Kuşağı: 1965- 1980 tarihleri arasında doğanlar.

Y Kuşağı: 1981- 2000 tarihleri arasında doğanlar.

Z Kuşağı: 2001 ve sonrası doğanlar.

Ebeveynlerinden farklı olarak modern teknolojilerle kuşatılan ve internetli bir dünyaya doğan ilk kuşak (Toruntay, 2011, s. 83) olan Y kuşağı üyelerinin üçte ikisi beş yaşından önce bilgisayarla tanışmıştır. Teknoloji kullanımını çok iyi bilen, günlerinin yaklaşık on beş saatini medya ve iletişim teknolojileri ile etkileşim halinde geçiren bu kuşak özgürlüğüne oldukça düşkündür (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014, s. 172-174).

Y kuşağı narsist, bireyci ve girişimci yönleriyle karakterize edilse de en önemli özelliklerinden biri her şeyi sorgulamaları ve sadece kendi akıllarına yatanı kabul etmeleridir. Bu nedenle baskıcı ve buyrukçu otoritelere karşı ve devlet sırlarına tahammülsüzken özel değil, genel ve paylaşılan bilgiyi önemsemektedirler (Ergil, 2013). Ayrıca özgüvenleri yüksek Y kuşağının değişen çevre şartlarına uyum yetenekleri de oldukça yüksektir (<http://www.dunya.com/kusaklar>).

Bireysel talepleri sınır tanımayan bir kuşak olmakla birlikte aile ve yuva bu kuşak için değerlidir. Vatansever, ilişki odaklı, sosyal bilince sahiptir. Y kuşağı için dolu bir hayat yaşamak ve yaşamdan zevk almak önemlidir (Yüksekbilgili, 2013, s. 345-346).

Bu çalışmanın çıkış noktası hala gelişmekte olan ülkeler kategorisinde değerlendirilen günümüz Türkiye'sinde kadının statü ve rollerindeki değişimin akibetine duyulan akademik ilgidir. Bu bağlamda çalışmanın temel problemi ise Y kuşağı içinde yer alan lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine dair tutum düzeylerinin ve sosyalizasyon süreci ile nesillere aktarılan toplumsal cinsiyet rolü değerlerinde bir değişimin olup olmadığının belirlenmesidir.

Amaç ve Önem: Bu çalışmada Y kuşağının son üyeleri olan gençlerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, beklentileri ve sorumluluklarının belirlenmesi ve elde edilen verilerde kuşak özelliklerinin ve bazı değişkenlerin etkili olup olmadığının tespiti amaçlanmıştır. Her toplumun kendi özgül koşullarında deneyimlediği modernizasyon sürecinin başlangıcından bugüne kadar erkek karşısında kadının ikincil bir varlık olarak algılanışını kıran birçok soyut ve somut kazanımlar elde edilmiştir. Ancak toplumsal yapıda erkek merkezli eşitsizlikçi değer sisteminin devam ettiği ve bu zihni geleneğin sosyalleşme süreci ile yeni kuşaklara aktarıldığı da bilinen bir gerçektir. Bu nedenle “toplumsal cinsiyet rolü” ile ilgili tutumların incelenmesi, sosyal bilimcilerin bakış açılarını genişleterek siyasi, iktisadi, eğitim vb. günlük yaşamın her alanında iç içe girmiş eşitsiz ve ayrımcı uygulamaların netleşmesine ve yeni düzenlemelerin yapılmasına katkı sağlayacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tanımlayıcı-kesitsel olarak tasarlanmış bir çalışmadır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma amacımıza paralel olarak evren ve örnekleminin tespitinde Y kuşağının en genç kesimini oluşturan 1997 ve 1999 doğumlu lise öğrencileri ile birlikte çalışmayı uygun gördük. Çünkü bu genç nüfus öncelikle öğretim müfredatı modern değer ve ilkelerle çizilmiş örgün eğitim kurumlarında öğrenim görmektedir. Aynı zamanda kadının aile dışında sosyal ve iş hayatında var oluşuna tanıklık etmenin ötesinde büyük bir kısmı çalışan anneye sahiptir. Kuşak çalışmalarına göre Y kuşağı özgürlükçü, eşitlikçi, bireyci vb. özelliklerle karakterize edilmektedir. Bu ayırt edici nitelikleri nedeniyle Y kuşağının toplumsal cinsiyet rollerine dair

yerleşik kalıp değerlerden etkilenme derecelerini tespit etmek cinsler arasındaki ilişkilerde toplumun kat ettiği mesafeyi de göstereceğinden çalışmamıza ayrı bir önem kazandırmaktadır. Araştırmanın evrenini Y kuşağı içinde yer alan lise 11. ve 12. sınıflarda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise Konya ili merkez ilçelerinde farklı lise türlerinde öğrenim gören 11. ve 12. sınıf öğrencileridir. Örneklem tekniği olarak seçkisiz örneklem tekniği kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü %95 güven düzeyinde, %0,05'lik hata payı dikkate alınarak $N_s = (1.96)^2 \times (1/2) \cdot (1/2) / (0.05)^2 = 384$ (Sencer, 1989: 401) olarak hesaplanmış, Dolapoğlu Anadolu Lisesi 70, Meram Fen Lisesi 70, Hocacıhan Anadolu İmam Hatip Lisesi 100, Selçuklu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi 100 ve Konya Türk Telekom Erol Güngör Sosyal Bilimler Lisesi'nden 70 olmak üzere toplam 410 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Örneklemin sosyo-demografik özelliklerini tanımlayan kişisel bilgi formu ve "Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği" kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanmış örneklemin sosyo-demografik özellikleri ve aileleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. S. Zeyneloğlu ve F. Terzioğlu (2011) tarafından hazırlanarak geçerlik-güvenirlilik çalışması yapılan "Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği" ise Likert tipi 38 ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğe verilen cevaplar 1 ile 5 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin eşitlikçi, geleneksel, erkek, kadın ve evlilikte toplumsal cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyutu vardır. Ölçekte "geleneksel cinsiyet rolü" tutum ifadeleri ters puanlanmaktadır. Bu çalışmada çalışmanın amacı doğrultusunda ölçeğin geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere iki alt boyutu çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve İstatistiksel Analiz

Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşülerek, 1 Nisan-30 Haziran 2016 tarihlerinde toplanmış, elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada değişkenlerin yüzdelik ve frekans dağılımları incelenmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalar; parametrik değişkenlerde t testi, One-Way Anova, nonparametrik değişkenlerde Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri ile yapılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Zeyneloğlu ve Terzioğlu'nun (2011) çalışmasında ölçeğin genel Cronbach's Alpha değeri 0,92; geleneksel ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü Cronbach's Alpha değerleri ,780 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada eşitlikçi alt boyut Cronbach's Alpha değeri ,795; geleneksel alt boyut Cronbach's Alpha değeri ise ,819 olarak bulunmuştur. Cronbach's Alpha değerinin 0.70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2016, s. 89).

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece eğitim sürecinde bulunan Y kuşağı üzerinde yapılması, üniversitede okuyan gençlik, işsiz, durumu özellik arz eden, çalışan vb. kategorilerdeki Y kuşağının örnekleme dahil edilmemesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Örneklemin Demografik Özelliklerinin Frekans Dağılımları

Demografik Özellikler	N (sayı)	% (yüzde)
Okul Türü		
Selçuklu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	100	24,4
Dolapoğlu Anadolu Lisesi	70	17,1
Meram Fen Lisesi	70	17,1
Konya Türk Telekom Erol Güngör Sosyal Bilimler L.	70	17,1
Hocacıhan Anadolu İmam Hatip Lisesi	100	24,4
Toplam	410	100,0
Cinsiyet		
Kadın	184	44,9
Erkek	226	55,1
Toplam	410	100,0
Yaş		
16	21	5,1
17	204	49,8
18 ve yukarısı	185	45,1
Toplam	410	100,0
Kardeş sayısı		
Kardeşi yok	17	4,1
2 kardeşim var	159	38,8
1 kardeşim var	142	34,6
3 ve daha çok kardeşim var	92	22,4
Toplam	410	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere örneklemin %44,9'u kadın, %55,1'i erkek öğrencidir. 18 yaş ve üzeri örneklemin %45,1'ini oluştururken %49,8'i 18 yaşında %5'i ise 16 yaşındadır. Örneklemin %38,8'i iki kardeş sahibi iken %34,6'sı bir kardeşe ve %22,4'ü üçten fazla kardeşe sahiptir. Hiç kardeşi olmadığını belirten örneklemin oranı ise %4,1'dir.

Tablo 2. Örneklemin Aile ile İlgili Özelliklerinin Frekans Dağılımı

Ailenin Ekonomik durumu	N (sayı)	% (yüzde)
Düşük	17	4,1
Orta	367	89,5
Yüksek	27	6,3
Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer		
Büyükşehir	209	51,0
Şehir	122	29,8
İlçe	59	14,4
Kasaba	7	1,7
Köy	13	3,2
Toplam	410	100,0
Annenin Öğrenim Durumu		

Okur-Yazar değil	10	2,5
İlkokul	177	43,2
Ortaokul	77	18,8
Lise	74	18,0
Üniversite	66	16,1
Master/Doktora	6	1,5
Toplam	410	100,0
Babanın Öğrenim Durumu		
Okur-Yazar değil	5	1,2
İlkokul	98	23,9
Ortaokul	59	14,4
Lise	96	23,4
Üniversite	143	34,9
Master/Doktora	9	2,2
Toplam	410	100,0
Anne Tutumu		
Sert-kuralcı	103	25,1
Uzak ve ilgisiz	14	3,4
Demokratik	290	70,7
Baba Tutumu		
Sert-kuralcı	112	27,3
Uzak ve ilgisiz	45	11,0
Demokratik	245	59,8
Anne veya babadan fiziksel şiddet görme		
Evet	43	10,5
Hayır	366	89,3

Tablo 2’de örneklemin %89,5’inin ekonomik durumunu orta, %6,6’sının yüksek ve %3,9’unun düşük olarak ifade ettikleri görülmektedir. Örneklemin %79,8’i yaşamının büyük çoğunluğunu şehir ve büyükşehirlerde geçirirken bu oran köy için %3,2’dir. Örneklemin %43,2’sinin annesi ilkök, %16,1’i üniversite mezunudur. Eğitim durumu baba için değerlendirildiğinde her kademedede mezuniyet oranının daha yüksek olduğu görülürken üniversite mezunu baba oranı da %34,9’dur.

Örneklemin ebeveynlerinin kendilerine karşı tutumları ile ilgili oranlara bakıldığında “demokratik” olan annelerin oranı %70,7 iken babalarda oran %59,8’e düşmektedir. “Uzak ve ilgisiz” anne tutumu %3,4 iken baba tutumunun “uzak ve ilgisiz” olduğunu belirten örneklemin oranı %11,0’dır. Anne tutumunun “sert ve kuralcı” olduğunu ifade eden örneklem oranı %25,1, sert ve kuralcı baba tutum oranı ise %27,3’dür.

Örneklemin “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumlarına baktığımız zaman en yüksek puanı $\bar{X}=4,368$ ile “Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.” ifadesinden en düşük puanı ise $\bar{X}=2,621$ ile “Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.” ifadesinden aldıkları görülmektedir. Örneklemin “geleneksel cinsiyet rolü” tutumlarına baktığımızda ise en yüksek puan $\bar{X}=3,385$ ile “Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir” ifadesinden alırken, en düşük

puanı ise $\bar{X}=2,124$ ile “Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir” ifadesinden almıştır.

Tablo 3. Örneklemenin Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	TCRÖ İfadeleri	Mean	Std.
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,368	1,0053
	Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.	3,739	1,3315
	Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.	2,621	2,4952
	Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.	4,000	,2587
	Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.	3,646	,2604
	Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.	3,117	,5082
	Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.	3,912	,2120
	Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.	4,06	,136
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.	3,085	,4314
	Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.	3,385	,3320
	Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.	2,424	,3525
	Evin reisi erkektir.	2,729	,5022
	Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.	3,024	,3737
	Erkeğin en önemli görevi evi geçindirmektir.	2,124	,2179
	Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır	2,834	,4490
	Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	2,644	,3774

Tablo 3’te örneklemenin “eşitlikçi cinsiyet rolü” ile ilgili en yüksek ortalama puanı, “Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır. ($\bar{X}= 4,06$)”, “Çalışma yaşamında kadın ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir. ($\bar{X}= 4,00$)” ve “Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır. ($\bar{X}=3,912$)” ifadelerinden aldıkları görülmektedir. Bu ifadeler çalışma hayatı ve mirasla ilgili konuları içermektedir. Çalışma hayatına kadının eşit fırsat, hak ve ücretle katılımını sağlayan ayrıca mirasta ayrımcılığı gideren yasal düzenlemelerin toplumsal kabul gördüğü, eşitlikçi cinsiyet rol tutumları üzerinde olumlu bir gelişime katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte Y kuşağının eşitliğe önem verme ve sosyal bilince sahip olma gibi kuşak özellikleri de toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını olumlu etkilemektedir.

Örneklemenin “eşitlikçi cinsiyet rolü” ne dair en güçlü tutumu “Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir. ($\bar{X}= 4,368$)” ifadesidir. Bu ifade kadının hem kendi bedeni hem de aile yaşamını doğrudan ilgilendiren statü ve rollere işaret etmektedir. Y kuşağının bireysel yaşamda özgürlüğe ve şu anı yaşamaya önem vermeleri, iş yaşamında kariyer odaklı olmaları çocuk sahibi olmada hem biyolojik hem de sosyo-psikolojik açıdan her iki cinsin rızasını öncelemelerini etkilemiştir denilebilir.

Benzer şekilde aile içi toplumsal cinsiyet rollerinde eşitliği vurgulayan “Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır. ($\bar{X}$ = 3,739)”, “Ailede kararları eşler birlikte almalıdır. ($\bar{X}$ = 3,117)” şeklindeki tutumlara, kendilerinden önceki kuşaklarla kıyaslandığında olumlu yaklaşıtları görülmektedir. Ancak verilerin ortalamaları kendi içinde yorumlandığında Y kuşağında da erkek ve kadının aile içi merkez rollerine doğru yaklaştıkça toplumsal cinsiyet eşitsizliğini imleyen kalıp yargıların devam ettiği görülmektedir. Bu süreklilikte küçük yaşlarda aktarılan ve içselleştirilen tutumların ileriki yaşlarda değişimin çok zor olduğu bilgisini bir kez daha doğrulayan sosyalizasyon sürecinin gücü rol oynamaktadır. Nitekim örneklemin “eşitlikçi cinsiyet rolü” ile ilgili en düşük puan ortalaması aldıkları tutum ifadesi “Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir. ($\bar{X}$ = 2,612)” olmuştur. Aile içinde kadına atfedilen sabırlı ve idare eden olma geleneksel rolünün Y kuşağı tarafından da korunduğunu, aile içi güç ve otorite ilişkilerinde kadını ikincil planda tutan kalıpların benimsenmeye devam ettiğini söylemek mümkündür.

Benzer şekilde örneklem, “geleneksel cinsiyet rolü” kapsamındaki “Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır. ($\bar{X}$ = 2,834)”, “Evin reisi erkektir. ($\bar{X}$ = 2,729)”, “Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır. ($\bar{X}$ = 2,624)”, “Erkeğin en önemli görevi evi geçindirmektir. ($\bar{X}$ = 2,124) ifadelerinde aile içi güç ve otorite ilişkilerinde erkeğe üstünlük atfeden değerlere yakın durmaktadır.

Aile içi toplumsal cinsiyet rollerinde kadına yönelik olumsuz yaklaşımların nedeni J. S. Mill’in şu ifadesinde aranabilir. “Kadınların bağımlılık konumlarını sürdürmelerinin sebebi, geleneksel kadınlık rolünün devamından öte, henüz eşitleri olan bir kadın ile yaşama düşüncesine tahammül edemeyen erkeklerin kadınları ev hayatındaki ikincil konumlarında tutma isteğidir” (Donavan, 1997, s. 59). Ayrıca Y kuşağının aile-yuva, vatanseverlik gibi muhafazakâr değerleri önemseme özellikleri de bir başka neden olarak değerlendirilebilir.

Örneklem; “geleneksel cinsiyet rolü” tutumlarını içeren “Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle iş başvurularında erkekler tercihe dilmelidir. ($\bar{X}$ = 3,385)” ve “Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır. ($\bar{X}$ = 3,085)” ifadelerinde en yüksek puan ortalamalarını almıştır. Y kuşağı çalışma yaşamında cinsler arsası eşitsizlik ve ayrımcılığa neden olacak tutumlarda olumlu bir gelişme içindedir. Ancak Y kuşağındaki gelişim düzeyinin yanı sıra başında iş yaşamında “kadınların ezilmelerini onların biyolojileriyle ilişkilendiren, anne olabilme kapasitelerini kontrol etmek isteyen” (Ecevit, 2011, s. 15) ve “kadınları beceri istemeyen erkekleri beceri isteyen, kadınları emek yoğun erkekleri sermaye yoğun, kadınları el emeği kullanılan erkekleri makine kullanılan işlerde çalıştırmayı uygun gören” (Kaçar, 2007, s. 93) meslekte cinsiyete dayalı işbölümü kalıplarının devam ettiği de görülmektedir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkeni Açısından Y Kuşağının Toplumsal Cinsiyet Algısı

TCR Alt Boyutlar Cinsiyet		N	Mean	Std.	t	p
Geleneksel TCR Ort	Kadın	184	2,6936	,84282	-10,332	,000
	Erkek	226	3,5326	,79694		
Eşitlikçi TCR Ort.	Kadın	184	4,3431	,73986	7,375	,000
	Erkek	226	3,8330	,65925		

Tablo 4’ün verileri “cinsiyet” değişkeni açısından değerlendirildiğinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($t=-10,332$; $p<0,05$). “Geleneksel cinsiyet rolü”nde erkek

öğrenciler $\bar{X}=3,5326$; kadın öğrenciler ise $\bar{X}=2,6936$ ortalama puan almışlardır. “Eşitlikçi cinsiyet rolü”nde ise erkek öğrenciler $\bar{X}=3,8330$; kadın öğrenciler ise $\bar{X}=4,3431$ ortalama puan almışlardır.

Çalışma örneklemini oluşturan Y kuşağı genel olarak değerlendirildiğinde internetli bir dünyaya gelen ilk kuşak olarak ağ iletişimi sayesinde çeşitli kültürlerde yaşayan, çok farklı dünya görüşlerine sahip insanlarla etkileşim içindedirler. Aynı zamanda dünyada yaşanan gelişmelerden eşzamanlı haberdar olup kendi sosyal medya hesaplarında paylaşım yorum yapabilmektedirler. Bu fikri etkileşim, “toplumsal cinsiyet rolü” ne dair tutumları da olumlu etkilemektedir. Bununla birlikte Tablo 4’ün verilerine göre Y kuşağının toplumsal cinsiyet tutumlarını “cinsiyet” değişkeni açısından değerlendirdiğimizde kadın ve erkek örneklem arasında ciddi bir farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşmanın sosyolojik kökeninde ataerkil bir toplumsal yapıda erkek egemen değer ve normların kendilerine sağladığı avantajlarla büyüyen erkeklerin gerek kamusal gerekse özel alanda güç ve iktidarla hemhal ayrıcalıklı konumlarından vazgeçmeme isteğinin yattığını buna karşılık eril tahakkümün bizzat muhatapları ve madunları olan kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve ayrımcılığına karşı hakkaniyet mücadelelerinin bulunduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 5. Lise Türü Farkına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolü

TCRÖ Alt Boyutlar	Okul Türü Farkları	Mean	Std	F	p
Geleneksel TCR	Selçuklu MTAL	3,4525	,72578	25,03	,000
	Dolapoğlu Anadolu L.	2,5143	1,0030		
	Meram Fen L.	2,7375	,88776		
	KTTEG Sosyal Bilimler L.	3,1714	,74002		
	Hocacıhan Anadolu İHL	3,5913	,78954		
Eşitlikçi TCÖ Ort.	Selçuklu MTAL	3,9088	,60481	5,230	,000
	Dolapoğlu Anadolu L.	4,3179	,90106		
	Meram Fen L.	4,2464	,69807		
	KTTEG Sosyal Bilimler L.	4,0196	,70185		
	Hocacıhan Anadolu İHL	3,9363	,73501		

Tablo 5’te okul türüne göre “geleneksel cinsiyet rolü” tutumunda en düşük puanı $\bar{X}=2,5143$ ile Dolapoğlu Anadolu Lisesi en yüksek puanı ise $\bar{X}=3,5913$ ile Hocacıhan Anadolu İHL almıştır.

Örneklemin okuduğu okul türüne göre “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumunda en düşük puanı $\bar{X}=3,9088$ ile Selçuklu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; en yüksek puanı ise $\bar{X}=4,3179$ ile Dolapoğlu Anadolu Lisesi almıştır.

Tablo 5’te Y kuşağının toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinden aldıkları puanlar okul türüne göre farklılaşmaktadır. Okudukları okul türüne göre geleneksel ($F=25,03$; $p<0,05$) ve eşitlikçi ($F=5,230$; $p<0,05$) cinsiyet rolü tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5’in verilerine göre “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda Hocacıhan Anadolu İHL’nde okuyan örneklemin tutumları olumludur. İHL’leri din eğitimi ağırlıklı okullar olarak geleneksel ve muhafazakar değerlerin benimsenme oranının daha yüksek olacağına dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bu kanı, aslen dinin öz kaynaklarından değil dinin geleneğin meşrulaştırım aracı olarak kullanımından kaynaklanmaktadır. Nitekim çalışma sonucu da İHL öğrencilerinin geleneksel cinsiyet rolü tutumlarında diğer lise türlerinde okuyan örnekleme

göre daha olumlu olduğunu göstermektedir. Burada etkili olan faktör İHL’nde verilen dini eğitimidir. İslam dini cinslerin rolü ve birbirleriyle olan ilişkilerinde modern paradigmanın eşitlik anlayışından değil “adalet” ilkesinden hareket etmektedir. Bu bağlamda dini hükümler referans alındığında kadın ve erkek arasındaki farklılıkları eşitsizlik olarak değerlendirmek mümkün değildir. İHL’nde okuyan örneklemenin dinin temel kaynaklarını esas alan sistematik ve analitik bir din öğretimi programı içinde yetişmeleri toplumsal cinsiyet tutumlarını olumlu etkilemiştir denilebilir.

Tablo 5’te “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumunda en düşük puanı Selçuklu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde okuyan örneklem almıştır. Bu sonuçta okulun erkek öğrenci oranının çok yüksek olması, okul içinde kadın öğrencilerle çok fazla etkileşim ve paylaşım içinde olmamaları, sosyalizasyonda “arkadaş ve akran” etkisine bağlı olarak erkek öğrencilerin birbirlerini yönlendirmeleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu gibi pek çok değişkenin etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 6. Annenin Eğitim Durumuna Göre TCR Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlar

TCRÖ Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Mean	KW	p
Geleneksel TCR Ort.	İlkokul	187	212,58	22,783	,000
	Ortaokul	77	235,71		
	Lise	74	174,09		
	Üniversite ve yukarısı	72	155,98		
Eşitlikçi TCR Ort.	İlkokul	187	190,21	8,948	,062
	Ortaokul	77	184,49		
	Lise	74	215,77		
	Üniversite ve yukarısı	72	231,08		

Tablo 6’da örneklemenin anne eğitim düzeyi ile “geleneksel cinsiyet rolü” tutumu alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır (KW=22,783; $p < 0,05$). “Geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda en yüksek puanı $\bar{X} = 235,71$ ile annesi ortaokul mezunu olan; en düşük puanı ise $\bar{X} = 155,98$ ile annesi “üniversite ve yukarısı” mezunu olan örneklem almıştır. “Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunda ise örneklemenin anne eğitim düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (KW=8,948; $p > 0,05$).

Tablo 6’nın verilerine göre “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda annesi üniversite ve yukarısı mezunu olan örneklemenin tutumlarının beklenen yönde olmadığı görülmektedir. Y kuşağında yer alan örneklemenin ebeveynleri ise X kuşağı üyeleridir. X kuşağının özellikleri arasında “otoriteye saygılı (Mengi, 2011) ve konservatif olma (<http://fundaseyrek.blogspot.com.tr/2013/05/baby-boomers-ve-x-kusag-icin-sosyal.html>)” gibi özellikler bulunmaktadır. X kuşağının eğitim düzeyinin yükselmesi kültürel dejenerasyon karşısında sosyal bilinç düzeylerinin artmasını, buna bağlı olarak milli, manevi, geleneksel değerlere yönelik konservatif(korumacı) tutumlar geliştirmesini etkilemiş olabilir. Y kuşağının ebeveynlerini bilhassa anneyi rol model olarak almaları toplumsal cinsiyet tutumlarında ebeveynlerinin izlerini takip etmelerini sağladığı söylenebilir.

Tablo 7. Baba Eğitim Durumu TCR Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlar

TCRÖ Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Mean	KW	p
Geleneksel TCÖ Ort.	İlkokul	103	237,96	18,627	0,01
	Ortaokul	59	213,19		
	Lise	96	202,96		
	Üniversite ve yukarısı	152	173,51		
Eşitlikçi TCÖ Ort.	İlkokul	103	175,73	14,137	,007
	Ortaokul	59	187,63		
	Lise	96	199,06		
	Üniversite ve yukarısı	152	228,30		

Tablo 7’de “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda en yüksek puanı $\bar{X}$ = 237,96 ile babası ilkokul mezunu olan; en düşük puanı ise $\bar{X}$ = 173,51 ile babası üniversite ve yukarısı mezunu olan örneklem almıştır. Örneklem baba eğitim düzeyi ile “geleneksel cinsiyet rolü” tutumu alt boyutu arasında istatistiki olarak anlamlı ancak zayıf bir ilişki vardır (KW= 18,627; $p<0,05$). “Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunda ise örneklem baba eğitim düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (KW= 14,137; $p >0,05$).

Tablo 7’deki verilere bakıldığında, Tablo 6’da olduğu üzere örneklem “geleneksel cinsiyet rolü” tutumu ve annenin eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişki ile babanın eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişki paralellik göstermektedir. X kuşağı üyesi olan babanın, örneklem “geleneksel cinsiyet rolü” tutumlarının yüksek olmasına etkisi aynı gerekçelerle açıklanabilir. Ancak anne eğitim durumu değişkeniyle kıyaslandığında baba eğitim durumu değişkeni ile örneklem “geleneksel cinsiyet rolü” tutumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak daha zayıftır. Bu farklılaşmada sosyalizasyon süreci ve çocukların bakımında babanın anneye göre daha geri planda kalmasının sahip oldukları değerleri beklenen düzeyde çocuklara aktaramamasına neden olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8. Örneklem Toplumsal Cinsiyet Roller Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları

	N	Mean	Std.	Min.	Max.
Geleneksel TCR	410	3,1774	,75649	1,38	4,88
Eşitlikçi TCR	410	4,0619	,74063	1	5
TCRÖ Toplam	410	3,0668	,39481	1,89	4,32

Tablo 8’e göre araştırmada Y kuşağının “Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği”nden aldıkları genel puan ortalamaları (ölçeğin “eşitlikçi cinsiyet rolü”, “kadın cinsiyet rolü”, “evlilikte cinsiyet rolü”, “geleneksel cinsiyet rolü”, “erkek cinsiyet rolü” olarak sınıflandırılan bütün alt boyutlarını içermektedir), $\bar{X}$ =3,0668, “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyuttan aldıkları puan ortalaması $\bar{X}$ =3,1774, “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutundan aldıkları puan ortalaması ise $\bar{X}$ = 4,0619’ dur.

Tablo 8’in verileri çalışmada elde edilen diğer verileri (Tablo 3-4-5-6-7) özetler mahiyettedir. Tablo 8’in verilerine dayanarak Y kuşağının “toplumsal cinsiyet rolü” tutumlarında eşitlikçi değer ve tutumları benimseme düzeylerinin geleneksel değer ve tutumlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte “toplumsal cinsiyet rolü” ölçeğinden alınan genel puan ortalamaları ile “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutundan alınan puan ortalamalarına bakıldığında Y kuşağının, toplumsal cinsiyet rollerinde eski ile yeni arasında sosyal transformasyon yaşayan bir kuşak görünümü sergilediği söylenilebilir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma Y kuşağının son üyeleri olan lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının belirlenmesi ve elde edilen verilerde kuşak özelliklerinin ve bazı değişkenlerin etkili olup olmadığının araştırılması amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak Konya il merkezinde bulunan beş farklı lise türünde (Hocacıhan Anadolu İmam Hatip Lisesi, Selçuklu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Dolapoğlu Anadolu Lisesi, Meram Fen Lisesi ve Konya Türk Telekom Erol Güngör Sosyal Bilimler Lisesi) okuyan toplam 410 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır.

Örneklemin “Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği”nin alt boyutları olan “geleneksel cinsiyet rolü” ve “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde her iki alt boyutta da erkek ve kadın öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. “Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutu incelendiğinde kadın öğrencilerin aldıkları puan ortalaması erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Literatüre bakıldığında Öngen ve Aytaç (2013) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve yaşam değerleri ilişkisinin araştırıldığı çalışmada toplumsal cinsiyet alt boyutlarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Vefikuluçay vd. (2009) ve Seçgin vd. (2011) tarafından yapılan çalışmalarda da erkek ve kadın öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet rolüne yönelik tutum farklılığı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak literatürde toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkeni arasında farklı sonuçlara ulaşan çalışmalarda mevcuttur. H. Eken’in (2005) kadın subayların aile ve meslek yaşamlarındaki toplumsal cinsiyet rollerine dair görüşlerini incelediği çalışmasında kadın subayların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel rolleri benimsediklerini tespit etmiştir.

Çalışma verilerine göre Y kuşağının toplumsal cinsiyet tutumları lise türüne göre farklılaşmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Rolü Ölçeği’nin “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda en yüksek puanı Hocacıhan Anadolu İHL’de okuyan örneklem alırken “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyunda ise en yüksek puanı Dolapoğlu Anadolu Lisesi’nde okuyan örneklem almıştır. S. Zeyneloğlu (2008) tarafından Ankara’da hemşirelik öğrenimi gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada süper lise, anadolu ve fen liselerinden mezun olan öğrencilerin “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunda daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları bulunmuştur.

Araştırmada Y kuşağının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceğini düşündüğümüz faktörlerden biri de ebeveynlerinin eğitim durumudur. Çalışma verilerine göre “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunda en düşük puanı annesi üniversite ve yukarısı mezunu olan örneklem almıştır. Örneklemin geleneksel cinsiyet rolüne yönelik tutumları benimsemesinde annenin tutumlarının örnek alınmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonucundan farklı olarak F. Atış’ın (2010) yaptığı çalışmada ise “geleneksel cinsiyet alt boyutunda annesi herhangi bir okul mezunu olmayan öğrencilerin annesi herhangi bir okul mezunu olanlardan daha düşük puan aldıkları, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin eşitlikçi tutumları yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bireyin eğitim düzeyi ile eşitlikçi cinsiyet tutumları arasında her zaman pozitif bir korelasyon ilişkisinin bulunmadığı L. Kahraman vd. (2013) tarafından öğretim elemanları ile yapılan çalışma sonuçlarında da görülmektedir. Yönetici pozisyonundaki kadın akademisyenlerle yapılan bir çalışmada da akademisyen kadınların hem ailede, hem işte geleneksel cinsiyetçi rol dağılımını dönüştür(e)medikleri (Küçükşen ve Kaya, 2016, s. 672) sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızın “Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutunda ise örneklemin anne eğitim düzeyi değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Benzer şekilde örneklemin babalarının eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında anlamlı bir sonuç

bulunmamıştır. F. Atış'ın çalışmasında öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile ilgili elde ettiği verilerde çalışma sonucumuzla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada Y kuşağının özgürlük ve eşitliğe önem verme, bireycilik, yüksek sosyal bilinç düzeyi, değişen çevre şartlarına uyum yetenekleri, iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı ile farklı dünya görüşleriyle etkileşim halinde olma gibi kuşak özelliklerinin “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumlarını benimsemelerinde etkili olduğu düşünülmektedir (Tablo 3). Bununla birlikte Y kuşağında “geleneksel cinsiyet rolü” ne dair bazı konularda (erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır, evin reisi erkektir, alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır vb./Tablo 3) geleneksel değerlerin etkisinin devam ettiği görülmektedir. S. Moç'ta (2013) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda eşitlikçi değerler yönünde bir ivme olduğu ancak belli konularda (kadının eş izni ile çalışması gerektiği, erkek çocukların okumasına öncelik verilmesi vb.) geleneksel değerlerin hâkim olduğu bu nedenle toplumsal yapı içinde kadına bakış açısının çok fazla değişikliğe uğramadığı sonucuna ulaşmıştır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanoğlu türünün devamını ürettiği ve geri dönüşlü olarak öğrendiği maddi ve manevi araçlarla sağlamaktadır ki bu durum en yalın haliyle kültür olarak adlandırılabilir. Kültür, insana doğal ve toplumsal yaşamda düzeni sağlamasına ve sürdürmesine imkan tanıyan norm, örf, adet, gelenek gibi bir dizi değer ve davranış kodları sunar. Bu kodlardan biride toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumun üyesi olarak kadın ve erkekler kendileri için uygun görülen toplumsal cinsiyet rollerini sosyalleşme sürecinde öğrenip içselleştirerek değişmeyen zorunlu kodlar haline getirip yeni kuşaklara aktarırlar.

Toplumsal cinsiyet rolleri öncelikle kadını ilgilendiren bir sorun olarak görülmekte ve sorunun dillendirilme biçimi gibi çözüm önerileri de bu bakış açısından üretilmektedir. Hâlbuki toplumsal cinsiyet rollerinin içerdiği eşitsizlikler her iki cinsi dolayısıyla toplumun bütününe etkileyen sorunlardır. Çünkü her iki cinse yüklenen statü ve rol beklentileri toplumun şimdi ve gelecekteki gelişmişlik düzeyini göstermektedir ve eşitsiz, ayrımcı ve adaletsiz her türlü uygulama toplumun demokrasi hedefine ulaşmasına engel olmaktadır.

Bu nedenle çalışmamız nüfusun en dinamik kısmı olan lise gençliğinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının düzeyini belirlemeyi, değişen veya değişime direnç gösteren değerleri tespit etmeyi ve bu süreçte etkili olan faktörleri gösterebilmeyi hedeflemiştir.

Çalışmanın ana sonucu Y kuşağı içinde yer alan lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarında eşitlikçi değerleri yüksek ve olumlu düzeyde benimsediği bununla birlikte geleneksel değerlerin izlerini taşımaya devam ettikleridir. Y kuşağının eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin değer ve tutum düzeylerini etkileyen unsurlar arasında ait oldukları kuşak özelliklerinin de belli bir belirleyiciliğe sahip olduğu düşünülmektedir.

Çalışma sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir.

a- Bireyin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının kazanımında sosyalleşmenin etkisi sosyolojik bir gerçekliktir. Sosyalleşme süreci ise ilk olarak ailede başlamaktadır. Bu nedenle öncelikle ebeveynlerin eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarına sahip olması önemlidir. Bunun için öncelikle aile ile ilgili ulusal ve yerel kurumlar tarafından ebeveynlere yönelik eğitim programları hazırlanmalı ve ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

b- Sosyalleşme sürecinin ikinci temel ayağı eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları müfredat programlarını gözden geçirmeli, gençlerin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını eşitlik ve hakkaniyet yönünde geliştirip davranışa dönüştürebilecekleri sosyal kulüp ve toplum hizmeti çalışmaları, seçmeli ders alternatifleri, seminer programları sunmalıdır.

c- Sosyalleşme sürecinde etkili olan unsurlardan bir diğeri kitle iletişim araçlarıdır. Y kuşağı özellikle sosyal medya araçlarını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bu mecrada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığını besleyen site ve blogların denetimi ilgili kuruluşlarca yapılmalı, sosyal medyanın gücünden olumlu yönde faydalanılacak uygulamalar planlanmalıdır.

d- Y kuşağının özelliklerinin “eşitlikçi cinsiyet rolü” tutumları üzerindeki olumlu etkisine dair çalışma varsayımının, çeşitli illerde ve Y kuşağından seçilen farklı örneklemelerle yapılacak çalışmalarla incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z. & Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve Y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (19), 165-182.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Altınova, H. H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- Atış, F. (2010). *Ebelik/Hemşirelik 1. Ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ayan, S. (2014). Cinsiyetçilik: çelişik duygulu cinsiyetçilik. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 36, 147-156.
- Chen, H. (2010). Advertising and generational identity: A theoretical model. University of Tennessee, 132- 140.
- Donavan, J. (1997). *Feminist teori*. (B. Aksu, M. A. Gevrek ve F. Sayılan, çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Durmuş, B., Çinko, M. & Yurtkoru, E.S. (2016). *Sosyal bilimlerde SPSS le veri analizi*, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine bakış. Y. Ecevit ve N. Karkıner (Ed.). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi içinde*, (s. 2-32). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eken, H. (2005). *Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki kadın subaylar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara.
- Ergil, Doğu (4.07.2013). *Y kuşağı*. www.bugun.com.tr/y-kusagi-yazisi-704123 adresinden 05.08.2015 tarihinde erişildi.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. (İ. Yılmaz, çev.). İstanbul, Kırmızı Yayınları.
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak farklılıkları mit mi gerçek mi?. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(1), 40-57.
- Hammill, G. (2005). *Mixing and managing four generations of employees*. FDU Magazine Online, 12(2). http://fd.edu/news_pubs/magazine/05ws/generations.htm adresinden 02.01.2015 tarihinde erişildi.

- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve kadının konumu: Türkiye’de yakın zamanlardaki değişimi anlamak*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe üniversitesi, Afyon.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ulusal eylem planı (2008-2013)*. T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara: Fersa Ofset.
- Kahraman, L., Kahraman, A.B, Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu, A. & Özcan, A. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *Turkish studies, International Perodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 811-831.
- Küçükşen, K. ve Kaya, Ş.D. (2016). Yönetici pozisyonundaki akademisyen kadınlarda aile –iş- özel yaşam dengesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 662-674.
- Mengi, Z. (2011). *İş başarısında kuşak farkı*. [http://www. optimist.com.tr/](http://www.optimist.com.tr/) adresinden 16.08.2015 tarihinde erişildi.
- Moç, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında geleneksel kimliğin rolü (Iğdır Üniversitesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Iğdır üniversitesi, Iğdır.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 48(2), 1-18.
- Sakallı, U. N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2446-2458.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Suğur, S. (2006). Toplumsal cinsiyet. G. Y. Oğuz (Ed.). *Toplumsal yaşamda kadın içinde* (s. 3-24). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Toruntay, H. (2011). *Takım rolleri çalışması: X ve Y kuşağı üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul üniversitesi, İstanbul.
- Vefikuluçay, Y.D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. & Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye’de Y kuşağının yaş aralığı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (53), 259-267.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da H-hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara.
- <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 03.06.2017 tarihinde erişildi.
- <http://www.dünya.com/kusaklar> adresinden 15.08.2015 tarihinde erişildi.
- <http://funda-seyrek.blogspot.com.tr/2013/05/baby-boomers-ve-x-kusag-icin-sosyal.html> adresinden 16.08.2015 tarihinde erişildi.